

ARAŞTIRMA ÖZETLERİ

(Koyun Yetiştirme)

Derleyenler :

Dr. Ercan KIZILAY

As. Mustafa KAYMAKCI

E.Ü. Ziraat Fakóltesi

* Kıvırcık koyunlarını et-yapağı yönünde ıslah etmek ve bir baba hattı oluŐturmak amacıyla yürütölen bir araştırmada Texel ırkından yararlanılmıŐtır.

Dört yıl süren çalışmada melezlerin kuzu döneminde yeterli bir yaşama gücü ve hızlı bir gelişme göstermeleri bu araŐtırmanın en önemli sonucu olarak belirtilmiŐtir. Ergin yaŐta kirlı yapağı verimi Kıvırcıklarda 1.7 kg. melezlerde ise 2.8 kg dolayında saptanmıŐ, birinci melezlerin Kıvırcıklardan daha ince yapağı verimi gösterdikleri saptanmıştır (SÖNMEZ, R.; ALPBAZ, A.G.; KIZILAY, E. 1976. Basımda).

* Batı Anadolu ve Trakya'da koyunculuk, süt ve kuzu verimine dayalıdır. Anılan bölgelerde entansifleŐen tarımsal koŐullar giderek sürü koyuncululuğunu olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle yetiŐtiriciler daha az sayıda fakat iri yapılı, sütlü ve üregen koyun ırk ve tiplerini yetiŐtirmeye yönelmektedirler. Tahirova iftliđi'nde uygulanan Doğu FrizX Kıvırcık melezleme denemeleri bu gereksinimden kaynaklanmıŐtır.

Melezleme sonucunda döl veriminde önemli artışlar olmuŐtur. Dođuran koyun başına kuzu verimi Kıvırcıklarda 1.14 olmasına karŐın, birinci melezlerde 1.45 Doğu Friz'e 1. geriye melezlerde 1.57 düzeyinde saptanmıştır.

Süt verimi, Kıvırcıklarda 62.7 lt, F₁'lerde 157.4 lt ve Go₁'lerde 196,5 lt düzeyinde izlenmiŐtir. Üstelik melezlerde Kıvırcıklardan 2-2,5 ay daha uzun laktasyon süresi saptanmıştır.

Ergin yaşıta canlı ağırlık ve kirli yapağı verimi bakımından melez kademeler Kıvırcıklardan önemli derecede yüksek ortalama göstermişlerdir.

Bu verim düzeyleri gözönüne alındığında, melezleme ile oluşturulacak yeni koyun tipinin batı bölgelerimizin sütü koyun materyali gereksinimini karşılayabileceği yargısına varılmıştır (R. Sönmez., A.G. Alpbaz, E, Kızılay. E.Ü. Zir. Fak. Yayınları No: 285 İzmir-1976).

* Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesinde yapılan bir çalışmada, Türkgeldi D.Ü.Ç., Tahirova Türk-Alman Örnek ve Tatbikat Çiftliği ve Ziraat Fakültesi Menemen Uygulama Çiftliği'nde uygulanmakta olan koyunculuk projelerinin 4 yıllık (1970, 1971, 1972 ve 1973) uygulama sonuçları ile söz konusu bölgelerin başlıca koyun ürünleri (Süt, et ve yapağı) yönünden ekonomik irdelenmesi ele alınmıştır.

Araştırmada süt ve et (kuzu) veriminin arttırılmasını amaçlayan melezleme denemelerinde Doğu Friz ve Texel ırkları kullanılmıştır. Söz konusu ıslah dicit ırklarla oluşturulan yeni tipler genellikle ele alınan yerli ırklardan (Kıvırcık, İvesi) daha yüksek verim düzeyleri göstermişlerdir. Yeni koyun tipleri içinde Doğu Friz X Kıvırcık melezlemesinden elde edilenler gerek düzeltilmiş performans değerleri ve gerekse anılan bölgelerin 1973 yılı cari ve reel fiyatları ile oluşturulan üretim değerleri yönünden diğer melez tiplerden (Tekel X Kıvırcık ve Doğu Friz X İvesi) daha avantajlı oldukları saptanmıştır (E. Kızılay, E.Ü. Zir. Fak. Dergisi cilt 13, sayı 2, 1976).

* Döl veriminin arttırılması ve kızgınlığın teşvik edilerek mevsim dışı kuzulatma amacıyla hormonal uygulamalar yapılmaktadır. Bu yöntemle aynı zamanda doğum dönemi kısaltılmakta ve böylece hem pazar isteklerine göre üretim ayarlanmakta ve hemde işgücü verimliliği arttırılmaktadır. Hormon uygulamalarıyla artan döl verimi avantajının korunmasında kuzuların yapay büyütülmeleri gerekmektedir. Bu tür uygulama ve yetiştirme yöntemi üzerinde araştırmalar sürdürülmektedir.

İngiltere Leed Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nde (T.G. Boaz ve W.M. Tempest 1970) Scottish Halfbred ve Welsh Blackface koyunları intravaginal olarak 13 gün süreyle senkronize (kızgınlıklar kısa bir süreye toplanmış) edilmiş ve daha sonra PMS*

*) Gebe kısrak serumu

hormonu verilmiştir. Hormon uygulanan koyunlar, Suffolk ve Ile de France koçlarından alınan spermalarla yapay olarak tohumlanmışlardır. Bu uygulama sürecinde, progesteron hormonu ile senkronizasyon sağlanmış, PMS ile kuzu verimi artırılmış ve doğum dönemi kısaltılmıştır. Kısırlığı en düşük düzeye indirmek amacıyla iki kez yapay tohumlama yapılmıştır. Böylece daha çok sayıda ve erken gelişen melez kuzular elde edilmiştir.

E.Ü. Ziraat Fakültesi Hayvan Yetiştirme ve Su Ürünleri Kürsüsü'nde de çeşitli genetik yapıdaki koyunlarda hormon uygulanarak, döl veriminin artırılması ve doğumların toplulaştırılması ve doğumların toplulaştırılması amacıyla bir araştırma yürütülmektedir.

* Prof. Dr. Reşit SÖNMEZ ve ark. tarafından yürütülen bir çalışmada kuzuları erken süttten kesme ve yapay büyütmenin gelişme ve ölüm oranları üzerindeki ırklarda yapay büyütmenin yararları araştırılmıştır.

Elde edilen bulgulara göre yapay büyütme grubu üçüncü ay canlı ağırlığı bakımından ve yaşama gücü bakımından doğal büyütme grubuna oranla üstün bulunmuştur (Sönmez, R., Sarıcan, C., Hoşsucu, H. 1975). Kuzuların erken süttten kesilmesi ve yapay büyütme yöntemleri üzerinde araştırmalar. T.B.T.A.K. V. Bilim Kongresi-Bildiri).

* Kuzuların yapay büyütülmeleri konusunda diğer bir çalışma da Fransa'da yapılmıştır. Özellikle koyun süttünden kaliteli peynirlerin yapıldığı ülkelerde (Fransa, İtalya, İspanya) koyunlardan uzun süre ve çok süt sağılması için uygulanan manejman yöntemleri arasında kuzuların erken süttten kesilerek süt yerine geçen yem ile beslenmeleri gün geçtikçe uygulama alanı bulmaktadır.

Doğumdan 2-4 gün sonra analarından ayrılan kuzulara 7 hafta boyunca içebildiği ölçüde koyun, inek, % 30 ve % 20 içyağlı, % 10 nişasta ve % 10 içyağlı olmak üzere 5 tür süt verilmiştir. Tüm süttlerin içinde aynı oranda kuru madde (litrede 180 g) bulunmasına özen gösterilmiştir. Koyun süttü ile beslenenlerde 264 g, diğer gruplarda 200-215 g düzeyinde günlük canlı ağırlık artışı sağlanmıştır. İnek ve koyun süttü ile beslenen kuzularda sürgün ve gaz belirtileri izlenmiş, diğer gruplarda ise bu durum saptanmamıştır. İç yağlı süt içen gruplarda gelişme geriliği daha sonra uygulanan besi ile giderilmiş ve kuzuların hepsi aynı anda pazarlanmıştır (R. Pinot., H.J. Teissier Ann, Zootechnie vol. 14 no : 3 (261-278, 1965).